

TÜRKİYE'NİN ASKERİ ÜS STRATEJİSİ VE IRAK

FATİH MUSLU

SETA | ANALİZ

HAZİRAN 2019 · SAYI 276

TÜRKİYE'NİN ASKERİ ÜS STRATEJİSİ VE IRAK

FATİH MUSLU

COPYRIGHT © 2019

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-605-7544-61-2

Uygulama: Hasan Suat Olgun

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

SETA | Berlin

Französische Straße 12, 10117 Berlin GERMANY

Tel: +49 30 20188466

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
NEDEN IRAK?	8
KUZEY IRAK'IN ÖNEMİ NEDİR?	11
TÜRKİYE'NİN ASKERİ VARLIĞI VE BÖLGEDEKİ YANSIMALARI	15
SONUÇ	16

YAZAR HAKKINDA

Fatih Muslu

Amerika Birleşik Devletleri Cincinnati Üniversitesi Siyaset Bilimi Programı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. Doktora eğitimine İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde devam etmektedir.

ÖZET

Analiz Türkiye’nin Irak’ta bulunan askeri üslerinin kendi güvenliği açısından stratejik önemini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu analiz Türkiye’nin Irak’ta bulunan askeri üslerinin kendi güvenliği açısından önemini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Başta Başika olmak üzere birçok noktada yer alan bu üsler Türkiye’nin güney sınırlarının güvenliği açısından gereklidir. PKK’nın 1980’lerden itibaren Irak içinde uygun bir ortam bularak yerleşmesi ve yayılması sonucu Türkiye, Irak’ta askeri olarak varlık göstermeye başlamıştır. Terör örgütü özellikle Kuzey Irak’ta birçok kamp kurarak askeri ve ideolojik faaliyetlerini bu bölgeye taşımıştır. Örgüt mensupları kurulan kamplardan Türkiye içine geçiş yaparak terör faaliyetlerinde bulunmaktadır. Türkiye de terör tehdidine karşı bölgede askeri üsler oluşturarak sınır ötesi operasyonlarını sürdürmektedir. Son yıllarda Suriye iç savaşının yarattığı ortam Türkiye’nin güvenliği açısından askeri üslerin gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bölgesel gelişmeler sonucunda DEAŞ, PYD ve PKK terör örgütlerinin faaliyetleri ve uluslararası güçlerin bölgede etki alanlarını genişletmesi Türkiye’nin sahada askeri olarak bulunmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda Türkiye son birkaç yılda Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi hareketleri gerçekleştirerek kendi güvenliği için gerekli adımları atmaktan geri durmamıştır.

GİRİŞ

26 Ocak 2019 Cumartesi Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) Duhok kenti sınırları içerisinde yer alan Şiladze Askeri Üssü'nde meydana gelen olaylar gözlerin yeniden Türkiye'nin Kuzey Irak'ta bulunan askeri üslerine çevrilmesine neden oldu. Şiladze Üssü kalabalık bir sivil grup tarafından hedef haline getirildi. Türkiye Milli Savunma Bakanlığı olaylara ilişkin yaptığı açıklamada PKK'nın provokasyonu ile gelişen olaylar neticesinde "kısmi araç ve malzeme" hasarı oluştuğunu ancak herhangi bir can kaybı yaşanmadığını belirtti.¹ PKK'ya yakın kaynaklar ise aksini iddia ederek bölge halkının Türk askerinin varlığına karşı gösteri yaptığını ve askerlerin sivillere ateş açması sonucunda can kaybının yaşandığını öne sürdü. PKK'lılar halkın gösteri yapmasının sebebini Türkiye'nin bölgede gerçekleştirdiği hava operasyonları olarak göstermeye çalıştı.

Dönemin IKBY Başbakanı Neçirvan Barzani yaşananlardan sonra PKK'ya yakın medyayı yalanlayarak Türkiye'nin köylere değil PKK unsurlarına karşı operasyonlar düzenlediğini söyledi. Barzani operasyonların sebebini PKK'nın bölgedeki varlığı olduğunu belirtti.² Türkiye'nin son zamanlarda Irak'ın kuzeyine yönelik başarılı operasyonları ve onlarca PKK'lı

1. Milli Savunma Bakanlığı, Twitter, 26 Ocak 2019, twitter.com/tcsavunma/status/1089164952819154945?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1089164952819154945&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.bbc.com%2Fturkce%2Fhaberler-dunya-47016361, (Erişim tarihi: 8 Şubat 2019).

2. "Neçirvan Barzani: PKK'nın Orada Varlığı Olmazsa Hava Saldırısı da Gerçekleşmez", *Hürriyet*, 27 Ocak 2019.

teröristin etkisiz hale getirilmesi terör örgütünün hareket kabiliyetini oldukça sınırlamış durumda. Köşeye sıkışan PKK bölge halkını kışkırtarak Türkiye'nin askeri varlığına karşı eylemde bulunma çağrısı yapmaya devam ediyor. Böylelikle bölgedeki Türk askeri kampları ve üslerinin varlığını hem Irak iç siyaseti hem de bölgesel siyaset açısından tartışmaya açmak istiyor.

Bu analiz Türkiye'nin Irak'ta bulunan askeri üslerinin kendi güvenliği açısından stratejik önemini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Analiz üç bölümden oluşmaktadır: İlk olarak Türkiye'nin neden Kuzey Irak'ta askeri olarak bulunması gerektiği üzerinde durulmaktadır. İkinci olarak Kuzey Irak bölgesinin Türkiye'nin güvenliği açısından önemi vurgulanmaktadır. Son olarak Türkiye'nin ülke dışında bulunan askeri üsleri ve kamplarının bölgesel manada yansımaları irdelenmektedir. Analiz Türk askerinin özellikle Kuzey Irak'ta bulunmasının gerekliliği fikri üzerine inşa edilmektedir.

NEDEN IRAK?

Irak tarihi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin yanında Türkiye'nin güney sınırlarının güvenliği açısından da çok önemli bir ülkedir. Bu kapsamda Türkiye-Irak ilişkilerini şekillendiren birbirleriyle ilişkili birkaç nokta üzerinde durulabilir.³

Öncelikle Irak'ın birliği ve bütünlüğü Türkiye için en önemli hedeflerin başında gelmektedir. Bu hedefin arkasında yatan sebep Irak'ın 1980'lerden itibaren hem yerel hem de

3. Meliha Benli Altunışık, "Turkey's Iraq Policy: The War and Beyond", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt: 14, Sayı: 2, (2006), s. 183-196; İbrahim Marashi, "A New Chapter in Iraqi-Turkish Relations? Examining Iraqi and Arab Reactions to the Turkish Deployment to Iraq", *Insight Turkey*, Cilt: 6, Sayı: 1, (2004), s. 119-128; Meltem Müftüler Bac, "Changing Turkish Foreign Policy Towards Iraq: New Tools of Engagement", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt: 27, Sayı: 3, (2014), s. 538-552; Kaan Kadri Renda, "Turkey's Neighborhood Polic: An Emerging Complex Interdependence", *Insight Turkey*, Cilt: 13, Sayı: 1, (2011), s. 47-65; Özden Zeynep Oktav, "Çok Boyutlu Türk Dış Politikasına Bir Örnek: Türkiye-Irak-Bölgesel Kürt Yönetimi Arasında Gelişen İlişkiler ve Nedenleri", *Orta Doğu Etütleri*, Cilt: 1, Sayı: 2, (2010), s. 53-74.

uluslararası boyutta yaşadığı krizlerin Türkiye'ye etkisidir. Uzun yıllar süren Irak-İran Savaşı Türkiye'nin güneyinde istikrarsız bir ortam oluşturmuştur. Her iki ülke de kesin bir zafer elde edemezken siyasi, sosyal ve ekonomik olarak yıpranmıştır.⁴ Saddam Hüseyin'in Irak'ın kuzeyinde İran'la savaşın yarattığı dinamikler içerisinde Kürtlere karşı kimyasal silah kullanması ve binlerce insanın hayatını kaybetmesi de Irak'ı birçok açıdan büyük krizlerle baş başa bırakmıştır. Ülke içinde Saddam rejimi ile bölgesel güçler arasında gerilim tırmanmış ve rejim uluslararası manada baskı altına alınmıştır. Ülke içinde otorite krizi derinleşmiştir. Birkaç yıl içerisinde Kuveyt'in işgali ve sonrasında ABD öncülüğünde Irak'a yapılan müdahale Türkiye açısından oluşan istikrarsız ortama ilaveten yeni olumsuz gelişmelere yol açmıştır. Çatışmalardan zarar gören binlerce Iraklı sivil Türkiye'nin güney sınırına dayanmış ve büyük bir göç dalgası ortaya çıkmıştır. Türkiye kapılarını sivillere açarken aynı zamanda bu durumun yarattığı ekonomik maliyete de katlanmak zorunda kalmıştır. Kaçınılmaz olarak Türkiye-İrak arasında devam eden ticari ilişkiler de çatışma ortamından etkilenmiştir. Birçok alanda faaliyet gösteren Türk firmaları savaşın olumsuz etkilerini uzun yıllar hissetmek zorunda kalmıştır. Körfez Savaşı'nın Türkiye'ye maliyeti 50 milyar dolar civarında olmuştur.⁵ Sonuç itibarıyla gerilimin olmadığı, sağlıklı siyasi ve ekonomik ilişkilerin kurulabileceği istikrarlı bir yapı Türkiye'nin bölgesel anlamda önceliğidir. Bunu sağlamanın yolu da birlik ve bütünlüğünü koruyabilen komşulardan geçmektedir.

İkinci olarak Irak topraklarının Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden terör unsurların-

dan temizlenmesi Ankara'nın ana hedeflerinden biridir. Bağdat'ın uzun yıllardır özellikle ülkenin kuzeyinde sağlayamadığı kontrol yüzünden otorite boşluğu ortaya çıkmıştır. Böyle bir durum terör örgütlerinin palazlanmasına uygun bir ortam yaratmıştır. Terör mekan, maddi imkan ve silah bulduğu her yerde ortaya çıkabilmektedir.⁶ PKK'nın Lübnan ve Suriye'deki kamplarından Kandil bölgesine geçmeye başlamasıyla beraber Kuzey Irak, Türkiye açısından güvenlik anlamında daha da önemli hale gelmiştir. Kandil bölgesinin stratejik konumundan yararlanan terör örgütü gerek mekan ve maddi imkan gerekse silahlanma açısından yakaladığı fırsatlarla Türkiye'nin güvenliğini tehdit eder duruma ulaşmıştır. Örgüt birçok terör faaliyetini bu bölgeden gerçekleştirmektedir.

Irak topraklarının Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden terör unsurlarından temizlenmesi Ankara'nın ana hedeflerinden biridir.

Kuzey Irak bölgesinin PKK açısından elverişli duruma gelmesinde Irak-İran Savaşı'nın yarattığı ortamın yanı sıra 90'ların başında ABD tarafından Irak'ın kuzeyinde oluşturulan uçuşa yasak bölgenin de katkısı vardır.⁷ İran'la yıllar süren tüketici bir savaşın sonuçlarından biri de ülke içinde yaşanan otorite krizi olmuştur. Birçok açıdan yıpranan Saddam rejimi belirli bölgelerde yaptırım gücünü kaybetmeye başlamıştır. Ülkenin kuzeyi ve güneyinde önemli sıkıntılar baş göstermiştir. Özellikle ABD baskısıyla beraber

4. Dilip Hiro, *The Longest War: The Iran-Iraq Military Conflict*, (Routledge New York: 1991).

5. Beril Dedeoğlu, "Türkiye-İrak İlişkileri: Doğu-Batı Eksenli ve Değişkenler", *Civitas Gentium*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2011), s. 25.

6. Hasan Basri Yalçın ve Fahrettin Altun, *Terörün Kökenleri ve Terörle Mücadele Stratejisi*, (SETA, İstanbul: 2018), s. 19-53.

7. Meliha Benli Altunışık, "Turkey's Security Culture and Policy Towards Iraq", *Perceptions*, Cilt: 12, Sayı: 1, (2007), s. 69-88; Altun ve Yalçın, *Terörün Kökenleri ve Terörle Mücadele Stratejisi*, s. 38-39.

uygulamaya giren uçuşa yasak bölge beraberinde Kürtlerin kendi otonomilerini elde etmelerinin önünü açmıştır. İzleyen süreçte Iraklı Kürtler kendi parlamento ve yönetimlerini kurmak için gerekli adımları atmıştır. Fakat bu süreç şiddetli çatışmalara da sahne olmuştur. Erbil ve Süleymaniye birbirlerine karşı iktidar mücadelesi veren iki gücün merkezi haline gelmiştir.⁸ 1992-1996 arasındaki dönem Mesut Barzani'ye bağlı silahlı güçler ile Celal Talabani'ye bağlı silahlı güçler arasında bir iç savaşın yaşandığı dönem olarak değerlendirilebilir. Çatışmalar neticesinde her iki taraf da önemli kayıplar verirken birbirlerine karşı kesin bir üstünlük kuramamıştır. Kendilerine ait olan bölgelerde güçlerini tahkim etmekle yetinmişlerdir.

Üslerin varlığı sayesinde bölgedeki terör yapılanmalarına karşı önleyici istihbarat sağlanmakta ve tehditlere karşı gerekli tedbirlerin alınmasının önü açılmaktadır.

Hülasa gerek Bağdat yönetiminin zayıflığı gerekse Kürtler arasındaki iktidar mücadelesi PKK'nın bölgeye yerleşmesi ve ideolojik bir alt yapı oluşturması için önemli fırsatlar yaratmıştır. PKK mevcut şartlardan yararlanarak bölge içerisinde kendisine güvenli bir hareket alanı oluşturmuştur. Türkiye bu durumu merkeze alarak Irak'la olan ilişkilerine yön vermiştir. Farklı bir ifadeyle Bağdat'ın yanı sıra ülkenin kuzeyinde kendi otonomilerini elde eden siyasal aktörler de Türkiye'nin Irak siyaseti içerisinde yer almıştır. Türkiye Irak'taki herhangi bir terör faaliyetinin kendi güvenliğini tehdit etmesinin önüne geçmeyi amaçlamıştır.

8. Michael M. Gunter, "The KDP-PUK Conflict in Northern Iraq", *Middle East Journal*, Cilt: 50, Sayı: 2, (1996), s. 224-241.

Irak'ın 2003'te ABD tarafından işgali Türkiye'nin Irak siyasetinde önemli dönüm noktalarından biridir. İşgalle beraber Irak uzun yıllar sürecek bir şiddet sarmalının içerisine girmiştir. Ülkede var olan bölünmüş etnik-dini yapının siyasetteki karşılığı şiddet, çatışma ve anlaşmazlık olmuştur.⁹ Bu durum Irak'ın içini ve bölge ülkelerini kapsayacak şekilde istikrarsızlığa sebebiyet vermiştir. Bölgesel güçler bu durumdan yararlanarak Irak içerisinde etkin hale gelmeye başlamıştır. Sünni-Şii çatışmasının yoğunlaşmasıyla beraber İran'ın Irak içerisindeki etki alanı genişlemiştir. Saddam döneminde sürgünde bulunan birçok Şii siyasetinin yeni dönemde Irak yönetiminde etkili hale gelmesi bir gösterge olarak kabul edilebilir.¹⁰ Türkiye yanı başında iç istikrarını sağlayamayan ve şiddetin kol gezdiği bir ülkeyle komşu olmanın maliyetine katlanmak zorunda kalmıştır. 2011'de Obama yönetiminin kararıyla ABD'nin Irak'tan çekilmesi Türkiye açısından daha maliyetli bir tablo yaratmıştır. Bu karar sonrası İran bölgede daha rahat yayılma fırsatı yakalarken aynı zamanda DEAŞ terörü ortaya çıkmıştır. Irak'ta etkinlik kazanan örgütün Suriye iç savaşıyla beraber terör faaliyetlerini Suriye, Türkiye ve hatta Avrupa'ya taşıması terörün imkan bulduğu her anda ortaya çıkabileceğini bir kez daha göstermiştir.

Türkiye DEAŞ tehdidine karşı Irak hükümetinin talebiyle Başika bölgesinde eğitim amaçlı bir askeri üs kurmuştur.¹¹ Türkiye bu üs sayesinde Irak güçleriyle beraber hareket ederek

9. Fanar Haddad, "Sectarian Relations in Arab Iraq: Contextualising the Civil War of 2006-2007", *British Journal of Middle Eastern Studies*, Cilt: 40, Sayı: 2, (2013), s. 115-138; Fanar Haddad, "Shia-Centric State-Ubuilding and Sunni Rejection in Post 2003 Iraq", *Carnegie Endowment for International Peace*, 7 Ocak 2016, <https://carnegieendowment.org/2016/01/07/shia-centric-state-building-and-sunni-rejection-in-post-2003-iraq-pub-62408>, (Erişim tarihi: 25 Haziran 2019); Emin Salih, *Irak: Devletin Çöküşü ve Çatışma Süreci*, (Kaknüs, İstanbul: 2017).

10. Harith Hasan, "From Radical to Rentier Islamism: The Case of Iraq's Dawa Party", *Carnegie Middle East Center*, (Nisan 2019), <https://carnegie-mec.org/2019/04/16/from-radical-to-rentier-islamism-case-of-iraq-s-dawa-party-pub-78887>, (Erişim tarihi: 25 Haziran 2019).

11. "Başika Kampı İbadi'nin Talebi Nedeniyle Kuruldu", *TRT Haber*, 12 Aralık 2015.

terörle mücadeleye önemli katkılar sağlamıştır. Benzer şekilde PKK da bölgedeki gelişmelerden faydalanıp Sincar ve Kuzey Suriye'de yayılma imkanı yakalamıştır. Türkiye PKK'nın Sincar'daki yapılanmasına karşı zaman zaman operasyonlar düzenleyerek terörle mücadelede kararlı bir tutum sergilemektedir. Terör örgütlerinin yayılma imkanı bulması hiçbir ülkenin kabul edebileceği bir durum değildir.

Türkiye gibi ülkeler büyümek ve güçlenmek için her şeyden önce çatışmasız ve istikrarlı sınırlara ihtiyaç duyar. Bu yüzden uzun süredir bir istikrarsızlık kaynağı olan Irak'ın toprak bütünlüğünün sağlanması çok önemlidir. İstikrarsızlığın ülkeleri dış müdahalelere açık hale getirdiğini en azından Ortadoğu özelinde görmek gerekir ki Irak'ın yaşadığı da tam olarak budur. PKK'nın yayılmacılığı ve DEAŞ'ın ortaya çıkması istikrarsız bir Irak'ta neler olabileceğini göz önüne sermektedir. Bu durum karşısında Türkiye kendi güvenliğinin temini için uzun yıllardır sınır ötesi operasyonlarının yanında Irak topraklarında kurduğu askeri üslerle varlık göstermektedir.¹² Bu üsler terörle mücadelede önemli katkılar sağlamaktadır. Başika Kampı'nın gördüğü hizmetler ortadadır. Üsler ülke güvenliğini tehdit eden terör unsurlarına karşı güvenlik güçlerinin hamle yapabilmesine zemin hazırlamaktadır.

Türkiye'nin Irak içine operasyon yapabilmesinin yolu ilk olarak Türkiye ile Irak arasında 1983'te imzalanan "Sınır Güvenliği ve İş birliği Anlaşması" ile açılmış ve meşru bir zemine oturmuştur. Benzer şekilde Ekim 1984'te Türkiye ile Irak arasında Güvenlik Protokolü imzalanmıştır.¹³ Bu protokol ile Türk askeri birliklerinin Irak makamlarına haber vermeksizin Irak sınırından içeriye beş kilometre kadar girebilmesinin önü açıl-

mıştır. Türkiye muhtelif zamanlarda sıcak takip ve sınır ötesi operasyonlar düzenlemiştir. Anlaşmanın gereği aynı hakka sahip olan Irak İran'la yaklaşık sekiz yıl süren savaşın ardından ülkenin kuzeyinde Kürt gruplarına karşı askeri hareket başlatmasına rağmen Türkiye sınırını geçen Kürt gruplarına karşı sıcak takip hakkını kullanmamıştır. Türkiye 1984'te yaklaşık 7 bin askerle teröristleri etkisiz hale getirmek için Irak sınırından içeri girerek ilk büyük operasyonunu gerçekleştirmiştir.¹⁴ Türkiye-Irak sınırına yakın Zaho ve Amediye arasındaki bölge hedef alınmıştır. Aradan geçen onlarca yıl içerisinde Irak'a yönelik operasyonlar aralıklarla devam etmiş ve binlerce terörist etkisiz hale getirilmiştir. Operasyonlar kapsamında başta Türkiye, Irak ve İran sınırlarının kesiştiği nokta olmak üzere çeşitli bölgelere yayılan askeri ve ideolojik eğitimlerin verildiği kamplar hedef alınmıştır. Bunlardan en önemlisi olan Kandil bölgesi PKK'nın ana üssü işlevini görmekle beraber askeri eğitimin yanında cephanelik olarak da kullanılmaktadır. Haftanın, Avaşın, Zap ve Hakurk kampları da Türkiye sınırına yakın bölgelerde kurulmuş olup ideolojik eğitimden örgüt içi mahkemelere kadar birçok alanda faaliyet göstermektedir. Sınırda yakın kurulan bu kamplar Türkiye'ye geçişi de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenlerle Türkiye bahsi geçen bölgelerde askeri üs bulundurmamak zorunda kalmaktadır. Başta Başika, Erbil, Zaho ve Duhok olmak üzere birçok noktadaki askeri üsler güvenlik güçlerine istihbaratın yanında operasyonlar için hareket alanı sağlamaktadır.

KUZAY IRAK'IN ÖNEMİ NEDİR?

Kuzey Irak bölgesi PKK'nın yapılanması nedeniyle hayati öneme sahiptir. Uzun yıllardır bölgeye yerleşen ve yayılan terör örgütü Türkiye'nin

12. Türkiye'nin yurt dışında en fazla askeri üssü Irak'ta bulunmaktadır.

13. Kamuran Reçber, "Türkiye'nin Irak'ın Kuzeyi'nde Sınır Ötesi Operasyon ve Sıcak Takip Hakkı", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 3, Sayı: 9, (2007), s. 16-27.

14. "Irak'a İlk Harekat 1983'te Yapılmıştı", *Hürriyet*, 21 Ekim 2011

güvenliğini tehdit etmektedir. İrili ufaklı birçok kamp bölgeye yayılmış durumdadır. Kandil, Hıner, Hakurk, Avaşın, Basyan, Zap, Metina, Sinat, Haftanın ve Gare bunların en önemlileridir. Örgüt Türkiye, İran ve Suriye sınırlarının sağladığı avantajları kullanmaktadır. Her üç sınıra yakın olmak örgüte uygun coğrafya, maddi imkan ve silah temini açısından güvenli bir ortam sağlamaktadır. Uyuşturucu ticaretinden silah ve insan kaçakçılığına kadar birçok alanda önemli gelirler elde edilmektedir.¹⁵ Suriye ve Lübnan'dan Kandil bölgesine geçişle beraber Türkiye'yi hedef alan birçok terör eylemi bu bölgeden yönetilmiştir. Türkiye içine rahatlıkla geçilerek terör faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

PKK'nın sahip olduğu imkanlar Suriye iç savaşıyla beraber daha da genişlemiştir.¹⁶ DEAŞ'la mücadele kapsamında PKK'nın uzantısı konumunda olan PYD Kuzey Suriye'de ABD'nin desteğini alarak yayılmaya başlamıştır. Washington PKK/PYD'ye binlerce tır dolusu silah ve mühimmat desteği vermiştir. Bu durum aynı zamanda terör örgütünün uluslararası boyutta meşruiyet talebinde bulunmasının da yolunu açmıştır. Türkiye'de terörle mücadele kapsamında ele geçirilen birçok silahın ABD menşeli olması terör örgütünün imkanlarının genişlediğini göstermektedir.

Kandil bölgesi sahip olduğu zorlu coğrafi şartlar ve İran-İrak sınırlarını kapsayan konumuyla PKK'nın rahatlıkla hareket edebildiği bir bölge konumundadır. Türkiye'nin bu bölge üzerinde direkt bir kontrolünün olmaması terör örgütünün kendini güvende hissetmesine yol açmaktadır. 1980'lerden itibaren TSK gerçekleştirdiği başarılı sınır ötesi operasyonlarla PKK'yı birçok kez dağıtma noktasına getirdiyse de bu bölgenin sahip olduğu konum sayesinde örgüt yeniden toparla-

tabilme imkanı yakalamıştır. Bu durum karşısında terörle mücadeleyi daha etkin kılabilmek için Türkiye bölgede askeri üsler kurma yoluna gitmiştir. Birçok noktada hayata geçirilen üsler terörle mücadele kapsamında önemli hizmetler görmektedir. Geçmiş tecrübeler bir saldırı sonrası sıcak takip olduğunda veya askeri operasyon bittiğinde terör unsurlarının tekrar rahat hareket edebilir hale gelebildiklerini göstermektedir. Fakat üs bölgeleri sayesinde bu imkan terör örgütünün elinden alınabilmektedir. Terör örgütü mensupları askeri üsler sayesinde hareketlerini kısıtlamak zorunda kalmaktadır. Bu durum ise onları hata yapmaya müsait hale getirmektedir.

ABD'nin 2003'teki işgali ve 2011'de geri çekilişinin bölgedeki birçok dengeyi derinden sarstığını söylemek mümkündür. Irak işgalle beraber Şii-Sünni çatışmasına sahne olurken Iraklı Kürtler de elde ettikleri güvencelerle ülke siyasetinin önemli aktörleri haline gelmiştir. 2005'te kabul edilen Anayasa'yla beraber Kürtler kendi konumlarını daha da güçlendirmiştir. Irak federal devleti içerisinde 1992'den beri *de facto* olarak yönetilen IKBY bölgesi anayasal bir statü kazanmıştır.¹⁷ Aynı zamanda ülkedeki siyasi aktörlerin anlaşması sonucu Celal Talabani'nin cumhurbaşkanı olmasıyla Kürtler siyaseten de önemli bir temsil pozisyon elde etmiştir. Bu durumun günümüze yansımaları olarak 2017'de yapılan sözde referandum örnek gösterilebilir. 25 Eylül 2017'de Mesut Barzani başkanlığında IKBY bütün itirazlara rağmen bağımsızlık referandumu gerçekleştirmiştir. Bölgesel manada Türkiye referandumuna en sert tepki gösteren ülkelerin başında yer almıştır.¹⁸ Baskılar karşısında devam eden süreç Mesut Barzani'nin başkanlıktan istifasına kadar gitmiştir. 2011 sonrası süreç ise DEAŞ'ın or-

15. Ümit Tetik ve Kutluhan Görücü, "The PYD/ PKK's Drug Trafficking & Turkey's War on Narco-Terrorism", *SETA Analysis*, Sayı: 52, (Temmuz 2019).

16. Hasan Basri Yalçın ve Burhanettin Duran, *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri*, (SETA, İstanbul: 2016), s. 7-25.

17. Michael M. Gunter, "The Kurdish Question in Perspective", *World Affairs*, Cilt: 166, Sayı: 4, (2004), s. 197-205.

18. Kadir Ustun ve Lesley Dudden, "Turkey-KRG Relationship: Mutual Interests, Geopolitical Challenges", *SETA Analiz*, Sayı: 31, (Eylül 2017).

taya çıkışı ve PKK'nın Suriye içine kadar yayılma imkanı yakalamasıyla birlikte Türkiye açısından daha da önemli hale gelmiştir. PKK'nın DEAŞ'ı bahane ederek Sincar bölgesine yerleşmesiyle Kandil'den Suriye içerisine uzanan bir terör koridorunun oluşma ihtimali Türkiye'nin bölge adını en önemli itirazlarından biri olmuştur.

Türkiye'nin güneyinde İran'dan Suriye'ye uzanan bir terör koridorunun oluşma ihtimalinden söz etmek mümkündür. Yerel siyasetin yanında bölgesel ve uluslararası gelişmelerin sebebiyet verdiği krizler ve çatışmalar terör örgütlerinin ortaya çıkması için elverişli şartları hazırlamaktadır.¹⁹ Otorite zafiyeti terörün ortaya çıkması için uygun coğrafyayı sunmaktadır. Bölge sınırlarının kontrolsüz olması aynı zamanda önemli miktarda terörist geçişkenliğine olanak sağlamaktadır. Bu durum insan kaynağı sorununu çözmektedir. Sınırlar arası geçişler terör eylemlerinin yanında ekonomik ihtiyaçlardan da kaynaklanmaktadır. PKK uyuşturucu ticareti, silah ve insan kaçakçılığı üzerinden elde ettiği gelirlerini bu sınır geçişkenliğine borçludur. Bölgenin şartları silah ve mühimmat temini açısından da uygun bir ortam yaratmaktadır. Özellikle DEAŞ'la mücadele kapsamında ABD tarafından PYD'ye verilen birçok silahın farklı bölgelere gönderildiği anlaşılmaktadır. Bu durum Türkiye'nin askeri üslere yatırım yapmasını zorunlu hale getirmektedir. Üslerin varlığı bahsi geçen geçişkenliği azaltmak hatta tamamen ortadan kaldırmak için hayati öneme sahiptir.

Yerel siyaset açısından Kuzey Irak bölgesi iki önemli siyasi gücün iktidar mücadelesine sahne olmaktadır. IKBY hükümetinin kurulması, Bağdat ve bölge ülkeleriyle ilişkiler ile güvenlik meseleleri gibi konularda bu durumun yansımalarını görebilmek mümkündür. 30 Eylül 2018'deki IKBY genel seçimlerinde en faz-

la oyu alan Kürdistan Demokrat Parti (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) aradan geçen sekiz aydan sonra hükümet kurma noktasında anlaşabilmişlerdir. Taraflar arasında hükümet kurma görüşmeleri oldukça ağır işlemiştir. Birçok kez görüşmeler esnasında taraflar masadan kalkmıştır. Benzer şekilde Mesut Barzani sonrası yeni başkanın seçiminde KYB oylamada parlamentoyu boykot etmiştir.²⁰ Kerkük konusunda taraflar hala birbirini suçlamaya devam etmektedir. 2017 referandum sürecinde Kerkük'ün Iraklı güçler tarafından geri alınmasının ardından KDP, KYB'yi merkezi hükümetle anlaşıp birliklerini Kerkük'ten geri çekmekle suçlamaktadır.²¹ Benzer şekilde cumhurbaşkanı seçimlerinde her iki parti de aday çıkararak aralarında 2005'ten günümüze gelen anlaşma göz ardı edilmiştir.²² KYB daha önceki seçimlerde olduğu gibi cumhurbaşkanı adayını belirlerken KDP ise bu seçimde aday çıkarma hakkının kendisine ait olması gerektiğini iddia etmiştir. İki aktör arasında gerilim sürerken aday belirlenme sürecinde Bağdat, Tahran ve Washington arasında oluşan dengenin etkisinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Yerel siyaset dinamikleri içerisinde süregelen tartışmalar birçok dış aktörün dahil olduğu süreçlere evrilmektedir. Irak'ta nihayetinde KYB adayı Berham Salih cumhurbaşkanı seçilmiştir.²³

KDP-KYB rekabeti ve farklı aktörlerin bu sürece müdahalesi PKK'nın bölgedeki faaliyetleri açısından elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Ekonomik darboğaz, Türkiye'nin pozisyonu (referandum sonrasındaki oluşan sert tutumu), İran etkisi, DEAŞ tehdidi, ABD'nin pozisyo-

19. Altun ve Yalçın, *Terörün Kökenleri ve Terörle Mücadele Stratejisi*, s. 19-53.

20. "KYB'den Başkanlık Seçimi Açıklaması: Biz Sorumlu Değiliz", *Rudaw*, 28 Mayıs 2019.

21. "İhanetli Suçlanan Cepheden İlk Açıklama", *Hürriyet*, 16 Ekim 2017.

22. "Iraklı Kürtler Cumhurbaşkanlığında Bu Kez Anlaşmadı", *Anadolu Ajansı*, 24 Eylül 2018.

23. "Irak'ın Yeni Cumhurbaşkanı Berham Salih Oldu", *BBC Türkçe*, 3 Ekim 2018.

nu ve Bağdat'la ilişkiler IKBY'nin büyük bir baskıya maruz kalmasına yol açmaktadır. Bu ortam içerisinde başta Kandil olmak üzere çeşitli kamplarda uzun yıllardır faaliyet gösteren ve son birkaç yıl içerisinde Sincar'a yerleşen PKK karşısında Erbil yönetiminin bir pozisyon almasını beklemek gerçekçi olmaktan uzaktır. Bunun için ne bir kapasite varlığı ne de bir iradeden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. IKBY içerisinde görüşülen birçok siyasal aktör de bu durumu teyit etmektedir. PKK'nın yıllardır sürdürdüğü silahlı ve ideolojik faaliyetlerin bölge halkı nezdinde belirli bir karşılığının olması nedeniyle hiçbir siyasi partinin bu terör örgütünü direkt hedef tahtasına oturtamayacağı da belirtilmektedir.

PKK karşısında KDP ve KYB'nin birbirinden farklı tutumlar içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.²⁴ Barzani'nin kontrolü altındaki bölgelerde PKK görece hareket imkanı bulamazken Talabani ailesinin kontrolündeki bölgelerde ise terör örgütüne bağlı unsurlar faaliyet gösterebilmektedir. Süleymaniye şehri PKK'lı unsurların birçok alanda faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Siyasi propagandadan mitinge, eğitimden tıbbi tedaviye kadar birçok alanda teröristler ihtiyaçlarını kent merkezinde giderebilmektedir. Artan faaliyetler karşısında Türkiye uzun süredir sert tepki göstermektedir. Süleymaniye hava sahasının kapatılması dahil olmak üzere birçok alanda yaptırımlar uygulanmıştır. Bu durum karşısında Süleymaniye kent merkezi ve çevresinde PKK ile iltisaklı bir siyasi partinin ofisleri kapatılmıştır. Türkiye bu duruma olumlu yaklaşırken daha fazla adımın atılması gerektiğini belirtmektedir.²⁵ Yine de PKK'nın

uzantıları olan birçok organizasyon faaliyetlerini sürdürmektedir.

2017'de Mesut Barzani'nin bağımsızlık referandumuyla beraber Türkiye bölgeye karşı tutumunu sertleştirirken Irak merkezi hükümetiyle ilişkilerini geliştirmek için gerekli adımları atmaya başlamıştır. IKBY'nin bağımsızlık beklentisi Irak'ın toprak bütünlüğünü tehdit etmektedir. Irak'ın istikrarsız hale gelmesi ve çatışma ortamının derinleşmesi Türkiye'nin güvenliği açısından kaçınılmaz durumların başında gelmektedir. Bağımsızlık taleplerinin Kerkük'ü de içine alacak şekilde çatışmacı bir ortam yaratma ihtimali bölgede yaşayan Türkmenler için bir risk oluşturmaktadır. Türkiye güney sınırında her türlü terör ortamını yaratan istikrarsız ve kontrolsüz bir bölge istememektedir. Bu yüzden kendi güvenliği adına çeşitli tedbirler almaktadır. Bölgede askeri üsler ve kamplar kurulmasının en önemli gerekçesi de budur. İstikrarsız ve çatışmacı bir ortamın oluşmasında bölgenin uluslararası müdahalelere açık olmasının etkisini de yadsımamak gerekir.

Geçtiğimiz günlerde özellikle ABD'nin İran'ı gözetlemek için Irak'ta bulunan askeri varlığını sürdürme kararı bölgenin çok hassas dengelere sahip olduğunu bir kez daha göstermiştir.²⁶ Trump'ın açıklamaları karşısında İran'a yakın Şii siyasiler Irak'ta bulunan ABD askerlerinin ülke dışına çıkarılması için yasa tasarısı hazırlamıştır.²⁷ Tasarının yasalaşmasının bütün zorluğuna rağmen ABD ve İran arasındaki gerilim Irak'ı bir anlamda farklı güçlerin birbiriyle karşılaştıkları bir alan haline getirmektedir.²⁸ Tasarı yasalaştığı takdirde Türkiye'nin Irak'ta bulunan askeri üslerinin de tartışmalara dahil olması

24. Michael M. Gunter, "Kurdish Disunity in Historical Perspective", Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations, (Bahar 2018), <http://blogs.shu.edu/diplomacy/files/2018/06/Kurdish-Disunity-In-Historical-Perspective.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Haziran 2019).

25. "Tevgera Azadi'nin Terörle İltisaklı Olduğunu da Açıklaştırdılar", Anadolu Ajansı, 12 Aralık 2018.

26. "Trump'tan Irak'taki ABD Askerleriyle İlgili Karar", *Akıyam*, 3 Şubat 2019.

27. "Irak'ın ABD Askeri Varlığına Karşı Tutumu Sertleşiyor", Anadolu Ajansı, 14 Şubat 2019.

28. Fatih Muslu, "Bölgesel Rekabetin Kısılcığında Irak Merkezi Hükümeti", *SETA Analiz*, Sayı: 280, (Nisan 2019).

beklenmelidir. Görüleceği gibi Irak içerisinde yaşanan herhangi bir gerilim kolaylıkla Türkiye'yi de içine alabilmektedir. Son yıllarda Türkiye'nin terörle mücadelesindeki kararlılığı ve başarısı dikkatlerin Irak'taki askeri üslere çevrilmesine neden olmaktadır. Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini sınırlayacak herhangi bir girişim kolaylıkla taraftar bulabilmektedir. Bu yüzden bölge siyasetinde yaşanabilecek her türlü gerilim Türkiye'ye bir maliyet çıkarma potansiyeli taşımaktadır.

Sonuç olarak Kuzey Irak bölgesinde bulunan askeri üslerin iki temel misyonu olduğu söylenebilir: İlk olarak üslerin varlığı sayesinde bölgedeki terör yapılanmalarına karşı önleyici istihbarat edinilirken tehditlere karşı da gerekli tedbirlerin alınmasının önü açılmaktadır. İkinci si üsler terörle mücadele kapsamında sahaya inen askeri birliklerin operasyonel becerisini artırmakla birlikte her türlü güvenlik tehdidine karşı da caydırıcı bir unsur olmaya devam etmektedir.

TÜRKİYE'NİN ASKERİ VARLIĞI VE BÖLGEDEKİ YANSIMALARI

Türkiye uyguladığı başarılı politikalar sayesinde uluslararası sistemde etkili bir güç haline gelmiştir. Birçokları açısından Türkiye sahip olduğu kapasite ile uluslararası sistemin güçlü aktörleriyle zayıf aktörleri arasında bir konuma sahiptir.²⁹ Orta güç (*middle power*) kavramı bu bağlamda kullanılmaktadır. Bölgesinde bulunan ülkelerle sürdürdüğü ticari faaliyetlerin yanında kurduğu diplomatik ve askeri ilişkilerle de etki alanını genişletmeyi başarmıştır. Kurulan askeri ilişkilerin bir sonucu olarak sınır ötesinde konuşlandırılan askeri üsler stratejik işlevler görmektedir.

Terörle mücadele, çatışmaların sonlandırılması, kalıcı barışın temini ve sürdürülmesi gibi farklılık arz eden alanlarda Türkiye etkin bir aktör konumundadır. DEAŞ'la mücadele kapsamında Irak'ta kurulan Başika Kampı'nın yanında Suriye ve Somali gibi ülkelerde kurulan üsler önemli hizmetler görmeyi sürdürmektedir. Türkiye bu ülkelere ilaveten Katar, Bosna Hersek, Arnavutluk, Lübnan, KKTC, Kosova, Afganistan ve Azerbaycan'da da askeri varlığını sürdürmektedir.

Üsler terörle mücadele kapsamında sahaya inen askeri birliklerin operasyonel becerisini artırmakta ve caydırıcı bir unsur olmaya devam etmektedir.

Bu durumun oluşmasında son yıllarda savunma sanayiine yapılan yatırımların ve başarıyla sürdürülen diplomatik ilişkilerin katkısı büyüktür.³⁰ Bölgesinin en önemli güçlerinden biri olan Türkiye gerek insani gerekçeler gerekse güvenlik tehditlerine karşı lüzum hissettiği her an inisiyatif almaktan çekinmemektedir. Özellikle Arap Baharı sonrası bölgede oluşan yeni dengeler karşısında Türkiye birçok hayati adım atmıştır. Arap Baharı sürecinde Suriye'de rejim karşıtı gösteriler sert bir şekilde bastırılmış ve takip eden süreçte ülke bir iç savaş ortamına sürüklenmiştir. İran ve Rusya'nın da sürece dahil olmasıyla bölgede dengeler çok hızlı şekilde değişmiştir.

2019 itibarıyla İdlip krizi Suriye iç savaşı adına en kritik meselelerden biri haline gelmiştir.³¹ Türkiye'nin kararlı tutumuyla Rusya ve İran'la sürdürdüğü Astana süreci önemli sonuçlara gebedir. Türkiye bölgesel sorunlar karşısında

29. Hasan Basri Yalçın, "The Concept of 'Middle Power' and the Recent Turkish Foreign Policy Activism", *Afro Euroasian Studies*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2012), s. 202

30. Ayşe İ. A. Özer, *The Rise of the Turkish Defense Industry*, (SETA, İstanbul: 2019).

31. Can Acun ve Bilal Salaymeh, "Suriye Krizinde Yeni Safha: İdlip", *SETA Analiz*, Sayı: 255, (Ağustos 2018).

gerek kendi gerekse bölge güvenliği açısından birçok uluslararası aktörle beraber hareket ederek istikrarlı bir ortamın oluşması için çaba göstermektedir. Bu çaba doğrultusunda sınırlarını tehdit eden terör yapılanmalarına karşı birden fazla operasyon gerçekleştirmiştir. PKK'nın uzantısı olan PYD ve DEAŞ'a karşı yapılan operasyonlar Türkiye'nin kendi güvenliği için kararlı duruşunun göstergesidir. Türkiye'nin sahaya inmesi ve askeri olarak varlık göstermesi terör tehdidinin minimize edilmesini sağlamıştır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada yaşanan gelişmelerden en fazla etkilenen ülke olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır. 1990'lardan itibaren meydana gelen olaylara bakıldığında hem ekonomik hem de siyasi manada Türkiye birçok maliyeti göğüslemek zorunda kalmıştır.³² Bosna'da yaşanan katliamdan günümüze kadar yaşanan bütün sıkıntıların ucu bir şekilde Türkiye'ye dokunmuştur. Özellikle 11 Eylül sonrası ortamda ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgaliyle beraber Türkiye'nin konumu daha da önemli hale gelmiştir. ABD'nin Irak'ı işgali için Türkiye topraklarını kullanma talebinin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmemesi Türk-Amerikan ilişkilerinin gerilmesine yol açmıştır.³³ İşgalle beraber Irak'ın federal bir devlet olması ve ülke içinde terör eylemlerinin yayılması Türkiye'nin güney sınırında istikrarsız bir ortam yaratmıştır. Suriye iç savaşıyla beraber milyonlarca sivilin kuzeye yönelmesiyle Türkiye insani bir trajediyle karşı karşıya kalmıştır. DEAŞ'ın ve PYD'nin yayılması Türkiye'nin güney sınırlarında bir terör koridoru oluşma ihtimalini doğurmuştur. ABD'nin Irak'tan çekilmesi ve Suriye iç

savaşına müdahil olmaması ise beraberinde Rusya ve İran gibi bölgesel güçlerin etki alanlarını genişletmelerine sebebiyet vermiştir.

Böyle bir ortamda Türkiye kendi güvenliği ve bölgesel politikaları adına birtakım girişimlerde bulunmak zorunda kalmıştır. Türkiye'nin askeri olarak varlık göstermesinin kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğunu kabul etmek gerekir. Türkiye sahaya inip Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hareketlerini gerçekleştirerek Rusya ve İran'la pazarlık masasına oturabilmiştir. Geçtiğimiz Ocak içerisinde Trump yönetiminin ABD'nin Suriye'den çekileceğini açıklamasının ardından Türkiye'nin Fırat'ın doğusunda güvenli bölge oluşturmak için operasyon yapacağını yeniden seslendirmesi bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin bölgesel manada etkin olabilmesi için kurduğu üslerin önemi büyüktür. Gerek Irak'ta gerekse bölgenin farklı yerlerinde bulunan Türk askeri ülke güvenliğinin temini adına hizmet görmeye devam etmektedir. Stratejik olarak kurulan üsler Türkiye'nin beklentilerine cevap vermektedir. Sahada varlık göstermek Türkiye'nin bölgesinde oluşan siyasal denklemin bir parçası olmasının yolunu açmaktadır. Astana süreci ve Fırat'ın doğusunda oluşturulacak güvenli bölge tartışmaları bu durumun en önemli göstergeleridir.

SONUÇ

Bu analiz üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde Irak'ın Türkiye'nin güvenliği açısından önemi üzerinde durulmaktadır. Irak'ın yıllar içerisinde hem ülke içinde hem de uluslararası manada karşılaştığı kriz ve çatışmalar kuzey komşusu Türkiye'yi kaçınılmaz olarak etkilemektedir. Türkiye, Irak siyasetini iki nokta üzerinden şekillendirmektedir: Irak'ın birliği ve bütünlüğünün önemini vurgulamak ve Irak içerisinde oluşan herhangi bir terör unsuru-

32. Dedeoğlu, "Türkiye-İrak İlişkileri: Doğu-Batı Eksenini ve Değişkenler", s. 11-32; Hasan Köni, "Körfez Savaşı Sonrası Türkiye ve Ortadoğu", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, Sayı: 1, Kuzey Irak Özel Sayısı, (İlkbahar 1996).

33. Meliha Benli Altunışık, "Turkey's Iraq Policy: The War and Beyond", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt: 14, Sayı: 2, (2006), s. 183-186.

nun Türkiye'yi etkilemesine izin vermemek. Bu manada Türkiye gerekli gördüğü yerlerde askeri üs ve kamp kurmuştur. İkinci bölümde Türkiye'nin güney sınırlarının güvenliği açısından Kuzey Irak'ın önemi vurgulanmaktadır. 1980'lerden itibaren PKK'nın bölgede yerleşmesi ve Türkiye içerisine geçiş yaparak terör eylemlerinde bulunması TSK'nın sahada askeri varlık göstermesini gerekli kılmıştır. PKK'nın kamplar kurarak yayılması karşısında Türkiye stratejik olarak üs ve kamplar tesis etmiştir. Bu üsler Türkiye'ye hem istihbarat hem de askeri manevra anlamında önemli katkılar sunmaktadır. Son olarak Türkiye'nin askeri üslerinin bölgesel manada yansımaları irdelenmektedir. Askeri üsler aracılığıyla güvenlik tehdidi oluş-

turan unsurlara karşı askeri tedbirler alınabilmektedir. Suriye içerisinde gerçekleştirilen Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi hareketleri bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir.

Bu analizden çıkarılacak sonuç şudur: Türkiye bölgesinde yaşanan istikrarsızlık ve çatışmalardan en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Irak ve Suriye'de yaşanan otorite krizleri beraberinde terör unsurlarının palazlanmasına uygun bir ortam sağlamaktadır. Uluslararası aktörlerin de bölgeye gelmesi ve etki alanlarını genişletme çabaları Türkiye'nin bölgesel politikaları çerçevesinde sahada bulunmasını zorunlu hale getirmektedir. Türkiye de kendi güvenliği ve otonomisi için gereken adımları atmaktan çekinmemektedir.

TÜRKİYE'NİN ASKERİ ÜS STRATEJİSİ VE IRAK

FATİH MUSLU

SETA | ANALİZ

Bu analiz Türkiye'nin Irak'ta bulunan askeri üslerinin kendi güvenliği açısından önemini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Başta Başika olmak üzere birçok noktada yer alan bu üsler Türkiye'nin güney sınırlarının güvenliği açısından gereklidir. PKK'nın 1980'lerden itibaren Irak içinde uygun bir ortam bularak yerleşmesi ve yayılması sonucu Türkiye, Irak'ta askeri olarak varlık göstermeye başlamıştır. Terör örgütü özellikle Kuzey Irak'ta birçok kamp kurarak askeri ve ideolojik faaliyetlerini bu bölgeye taşımıştır. Örgüt mensupları kurulan kamplardan Türkiye içine geçiş yaparak terör faaliyetlerinde bulunmaktadır. Türkiye de terör tehdidine karşı bölgede askeri üsler oluşturarak sınır ötesi operasyonlarını sürdürmektedir. Son yıllarda Suriye iç savaşının yarattığı ortam Türkiye'nin güvenliği açısından askeri üslerin gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bölgesel gelişmeler sonucunda DEAŞ, PYD ve PKK terör örgütlerinin faaliyetleri ve uluslararası güçlerin bölgede etki alanlarını genişletmesi Türkiye'nin sahada askeri olarak bulunmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda Türkiye son birkaç yılda Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi hareketleri gerçekleştirerek kendi güvenliği için gerekli adımları atmadan geri durmamıştır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE • BERLİN